

A vásznakra álmódott otthon élménye

Ruszin festők alkotásainak identitáselemeiről

Számos ruszin festő alkotása található az Országos Ruszin Önkormányzat gyűjteményében. Név szerint Fedinecz Atanáz, Manajló Iván, Manajló András, Babinec József, Alexander Males, Volodimir Pavlison, Jurij Zsigalj, Szergej Biba, Martin Zbojan táj- és otthon-élménye mutatkozik meg az általuk készített festményeken.

Mint tudjuk, az említett élményt sokan magukkal hozták, és itt, Magyarországon is tovább festették, festik a Kárpátok övezte tájba simuló otthonokat, az ott lakó embereket.

Fedinecz Atanáz ars poeticájában ez olvasható: „Az alkotásnak olyannak kell lennie, hogy annak elsődleges érzelmi hatása ne kerülje el a tudatot, teremtsen egységet a múlt és a jelen, az ember és a természet között, vagyis szolgálja a harmóniát. Tökéletesen csak azt lehet megalkotni, amit a festő jól ismer.”

Erre a művészi hitvallásra fűzhetők fel Manajló Iván festői opusának a ruszin kulturális örökséget és annak táji környezetét mutató festményei is. Életművében „...nagyon fontos, hogy figurális, természetelvű művész, hogy portré- és csendéletfestő...” – írja róla Feledy Balázs, majd hangsúlyozza, hogy bizonyos szempontból meghatározó alkotásai sorában a táj- és életképek festése.

„Fedinecz Atanáz, akit a művészvilágban Fruciként ismernek, bölcs arisztokratizmussal távol tartja magát a post-avantgard közös szekerétől, megőrzi önállóságát, tehát ember

marad, aki nem szégyell őszinte, sőt lírikus lenni” – írja a festőről Olga Petrova, aki maga is festőművész, egyetemi professzor.

Őszinte és lírikus, képeiből nemcsak a táj szeretete árad, hanem a tájban élő emberé is. Azé az emberé, aki átformálja a tájat, a saját képére és hasonlatosságára, aki emlékeiből alkot: templomot és lakóházat. A fa dicsérete fontos, mert a fa adott, és örök helye van a ruszin népeletben. Mindennek tanúi a több százados templomok és lakóházak. Fruci alakjai számára maga teremti meg a táji és tárgyi környezetet.

A ruszin lányt a táj veszi körül: szelíd dombokon színes lombú fák, és a háttérben, a horizonton a hihetetlenül kék ég. Egy tiszta, természetbe illeszkedő emberi világ üzenetét közvetíti a piros kendős lányalak.

Ahogy a ruszin család is a fentiekben emlegetett tisztaságot, a rokonsági kötelék fontosságát mutatja. Annak a hittel teli életnek a fontosságát, ami a vidéken élő ruszinokat jellemezte, és jellemzi még ma is. No meg a kemény munkára épülő létet.

A csendélet: a családi asztal feszülettel, tányérokkal, gyertyával és lámpával, meg sok-sok gyümölcssel. Szembetűnő a tárgyak közötti mellérendelő viszony. Az alkotó tehát azt mondja, hogy minden fontos, a hit, a mesterek termékei és a táplálékul szolgáló gyümölcs. Minden fontos, mert ebből az együttesből kerekedik ki a harmonikus lét.

A tájélmény és a családi harmónia mellett ott van a ruszin ember mindennapos küzdelme is a képeken. Elég a krumplit szedőt, a szénát gyűjtőt vagy az ökörfogatot hajtót kicsit közelebből megsejlelni.

A templomok fából róttak, és valahol ott lapulnak Kárpátalján, abban a bizonyos bűvő otthoni tájban. Szerényen meghúzódnak a hegyek alján, szinte látja a szemléző, mint didegnek a télben, hősipkával tornyokon, miközben várják a templomjáró népet. Tavaszodván a megnövekedett víztükörben nézegetik magukat, bomló rügyek között, és aggódó tekintetű híveket fogadnak magukba... Apró falvak balladákból, népdalokból és népmesékből ismert világát tárja elénk Fruci, szelíd derűvel és aggodalommal, de a szemtanú hitelességével.

Mégsem a nosztalgia árad a képekből. A múlt idő nem szépíti meg a hajdanvolt világot. Az ecsetvonásokból a láttatás tárgyilagossága sugárzik. Olyannak mutatja az eltűnő világot, amilyen az valójában volt: komoly, gondterhes és esetenként mégis lírai.

A festői látásmódot követve, a népművészet tárgyalkotó tevékenységének darabjait elhozva teljeseedik ki a kép.

Manajlo Iván festészetének is fontos vonulata a népelet ábrázolása. Számos festményén megjelennek az erdőben dolgozó famunkások, amint nekifeszülnek a rönköknek. A képekről tükröződik a nehéz élet szépsége, olykor lírai szelídségű pillanata: az erdőmunkás vállán ülő mókusz. Manajlo képein is megjelennek a tájban megbúvó falvak és templomok: apró házak és apró, Istennek és embernek épített, tornyos imahelyek.

Azután az évszakok és napszakok élménye, a mindig más-más arcát mutató táj! A természeti környezet szín pompás világának ábrázolása. Ezek az elemek közősek, az alkotók mindig ezeket álmodják vásznaikra.

A tematika azonossága azonban más-más művészi kifejezésmódban, ecset- és ceruzakezelésben mutatkozik meg: habár ugyanazt látják, mégis más festői eszközzel ábrázolják témájukat.

Klamár Zoltán

Németh András *Kisesszé* című írása az októberi összeállításban oldalhiányosan jelent meg, Elnézést kérünk a furcsán született botlásért. A szerző és olvasóink a lapszámokban betétkiadványként kapják most kézbe a csorbítatlan szöveget. (A szerkesztőség)